

เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา ระเบียบวิธีวิจัยทางดนตรี

(Research Methodology in Music)

สาขาวิชาดนตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้สอน อ.อวิสตากานต์ ภูมิ

ความรู้พื้นฐานด้านการวิจัย

ความหมายของการวิจัย

การวิจัย หมายถึง วิธีการค้นหาคำตอบในสิ่งที่เราสงสัย ซึ่งเป็นคำตอบที่น่าเชื่อถือและถูกต้องแม่นยำ แน่นอนที่สุด โดยคำตอบที่น่าเชื่อถือและถูกต้องแม่นยำนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอย่างน้อยที่สุด ๒ ประการ คือ

๑. คำตอบที่ได้มานั้นจะต้องมีหลักฐานเพียงพอที่จะมายืนยัน ถ้าปราศจากหลักฐานที่เพียงพอ แม้ว่าคำตอบนั้นจะเต็มไปด้วยเหตุผลและตรรกะวิธี ก็ไม่เรียกว่าเป็นการวิจัยที่ดีได้ พยานหลักฐานต่างๆ นั้นก็คือ “ข้อมูล”
๒. หลักฐานต่างๆนั้น จะต้องได้มาและเสนอยืนยันอย่างมีระเบียบ แบบแผนและมีกระบวนการขั้นตอน จะกระทำหรือยืนยันตามแต่ใจมิได้ หลักฐานหรือข้อมูลที่ขาดกระบวนการขั้นตอนนั้น หากใช้การวิจัยที่ถูกต้องไม่^๑

ความจำเป็นที่จะต้องมี การวิจัย

ความรู้ ปัญหา และการวิจัย

นับแต่โบราณมนุษย์ได้แสวงหาวิธีการต่างๆ ที่จะให้ความรู้แก่ตนเอง มนุษย์สังเกตความเป็นไปของธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุร้อง การเคลื่อนไหวแห่งของดวงดาว ตลอดจนชนิดของสัตว์และพืชต่างๆ แล้วก็ถ่ายทอดความรู้ให้แก่พวกพ้องลูกหลานของตน ความรู้ที่ได้วิวัฒนาการตัวเองมาเป็นลำดับ จากการที่มนุษย์เริ่มสังเกตเป็นครั้งแรกจนถึงการที่ริเริ่มมีการศึกษาติดตามอย่างเป็นระบบ จนได้ข้อค้นพบหรือความรู้ใหม่ที่หักล้างความรู้เก่าได้ เช่น ความรู้ที่ว่าโลกกลม โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์

การศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบนี้เองคือที่มาของการวิจัย อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ได้เริ่มมีกิจกรรมวิจัยมาแล้วนับเป็นพันๆ ปี เพราะ การวิจัย คือ การค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาตอบปัญหาที่ตั้งเอาไว้ ประสพการณ์ได้บอกแก่มนุษย์ว่าการค้นหาข้อเท็จจริง อย่างเป็นระบบระเบียบ เช่น การสังเกตเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบง่ายต่อการเข้าใจ จะช่วยให้คำตอบที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

^๑ อารง สุทธาศาสน์, ปฏิบัติการวิจัยสังคมศาสตร์, เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๗, หน้า๑-๒.

เมื่อมนุษย์มีความรู้อยู่เดิมจากประสบการณ์และจากการถ่ายทอดของผู้อื่นแล้วมนุษย์มีความสงสัยเกิดขึ้น เพราะต้องการคำตอบเพิ่มจากที่รู้อยู่แล้วนั้น **ความสงสัยนี่คือ ปัญหา** ในการวิจัย ปัญหาของการวิจัยคือช่องว่างระหว่างความคิดกับความเป็นจริง หรือความอยากรู้ในสิ่งที่คิดกับสิ่งที่ป็นจริงว่าจะสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด เพราะปัญหานี้ที่เกิดขึ้นในระบบความคิด แต่ผู้คิดยังไม่รู้ว่าในความเป็นจริงเป็นอย่างไร เช่น มนุษย์รู้ว่าโลกกลม แต่ยังสงสัยว่าดวงจันทร์นี้มีลักษณะกลมเหมือนโลกหรือไม่ ความสงสัยนี้เกิดขึ้นในระบบความคิด ดังนั้นเมื่อนักดาราศาสตร์ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาพเงาของดวงจันทร์ที่ปรากฏบนดวงอาทิตย์ซึ่งเป็นเส้นโค้ง ความสงสัยนี้กับข้อเท็จจริงก็มาพบกัน ทำให้หมดช่องว่าง และได้คำตอบซึ่งถือว่าเป็นความรู้ใหม่ เมื่อนักวิจัยเกิดปัญหาขึ้น

บางครั้งนักวิจัยอาจคาดคะเนคำตอบเอาไว้แล้วในระบบความคิด **คำตอบที่คาดไว้นั้นคือ สมมติฐานของการวิจัย** จะเห็นได้ว่า กระบวนการวิจัยก็คือการเชื่อมโยงระบบความคิดกับระบบข้อเท็จจริงเข้าไว้ด้วยกัน โดยอาศัยเทคนิควิธีการต่างๆ ของศาสตร์เข้าช่วย จึงสังเกตได้ว่า ระบบ ของความคิดและข้อเท็จจริง นั้นคือไม่ใช่การคิดสงสัยปัญหาเพียงชั่วคราวอย่างผิวเผิน แต่ต้องคิดไตร่ตรองและได้แสวงหาคำตอบ หรือความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่แล้ว จนสามารถสรุปปัญหาได้ชัดเจน ปัญหาที่ดีจากการคิดอย่างเป็นระบบคือ ปัญหาที่มาจากรากฐานของการมองปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบทุกด้าน (มิติ) แล้วมาปรากฏการณ์ทั้งหมดนั้นมาประสานกับหลักวิชาการหรือแนวคิดทฤษฎีในศาสตร์ ส่วนระบบข้อเท็จจริงก็คือการรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบระเบียบ จนได้แบบแผนที่แท้จริง มีการตรวจสอบความถูกต้อง ไม่ใช่การนำเหตุการณ์ใดเพียงเหตุการณ์เดียว หรือข้อเท็จจริงเดียวขึ้นมา แล้วยืนยันว่าเป็นตัวแทนของระบบข้อเท็จจริงนำไปใช้ตอบปัญหาของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดกันขึ้นนั้น ก็เพื่อตรวจสอบและทำให้กระบวนการวิจัยมีความถูกต้องรัดกุม^๒

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

๑. เพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นความพยายามในการหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ด้วยการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ปฏิบัติจริง ผลที่ได้จากการวิจัยนั้นคือการได้องค์ความรู้ใหม่ และความสามารถในการผลิตความรู้อีกด้วย
๒. เพื่อสร้างทฤษฎี เนื่องจากทฤษฎีเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ สามารถนำมา อ้างอิง (Generalization) อธิบาย (Explanation) ทำนาย (Prediction) ควบคุม (Control) ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี มนุษย์จึงจำเป็นต้องสร้างทฤษฎีใหม่ขึ้น
๓. เพื่อพิสูจน์ทฤษฎี เนื่องจากทฤษฎีนั้นมีอยู่มากมาย ดังที่ได้กล่าวว่า ทฤษฎี และความรู้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ กาลเวลา ดังนั้นมนุษย์จึงจะต้องทำการศึกษา และตรวจสอบ ทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านั้น ว่ายังเหมาะสมหรือไม่

ลักษณะสำคัญในการวิจัยที่ดี

ลักษณะ และธรรมชาติของงานวิจัยจึงมีดังต่อไปนี้

๑. การวิจัยต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อการนำไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์ และทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ใน

^๒ สุภางค์ จันทวานิช, วิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑, หน้า๑๑-๓๓.

การอธิบาย อ้างอิง ทานาย หรือควบคุม

๒. เป็นการกระทำ อย่างมีระบบ สามารถวางแผนล่วงหน้าได้อย่างมีเหตุผลอันจะไปหาข้อสรุปที่เชื่อถือได้

๓. เป็นการตรวจสอบปัญหา

๔. ผู้ท าวิจัยต้องมีความรู้ และความสามารถในเรื่องนั้น ๆ มองเห็นภาพของปัญหาชัดเจน ต้องมีการศึกษาทั้งจากเอกสาร และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา นั้น ๆ ในทุกแง่ทุกมุม มีใครที่ศึกษาเรื่องเหล่านั้นบ้าง มีข้อค้นพบอะไร มีตัวแปร อะไรบ้าง มีการเก็บข้อมูลอย่างไร วิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร จึงจะได้ค าคอบที่เหมาะสม

๕. เป็นการรวบรวมข้อมูลใหม่เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งโดยเฉพาะ ถ้ามีข้อมูลอยู่แล้วก็ต้องค้นหา วัตถุประสงค์ใหม่ การเขียนขึ้น จากของเดิมไม่ถือว่าเป็นงานวิจัย

๖. การวิจัยต้องอาศัยข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ ดังนั้นการวิจัยจึงจะต้องจัดระบบมีการออกแบบที่ ดี มีอุปกรณ์การเก็บเครื่องมือ ที่มีคุณภาพ เพื่อความน่าเชื่อถือ

๗. การวิจัย เป็นกระบวนการหาความรู้ที่ตั้งอยู่บนฐานของการใช้เหตุผล ทุกขั้นตอนต้องสามารถอธิบายได้ด้วย เหตุผล เพื่อให้ข้อสรุปที่มี ความน่าเชื่อถือ

๘. ต้องมีการบันทึก รายงานผลอย่างละเอียด และจะต้องสื่อสารได้อย่างชัดเจน

๙. ผู้ท าวิจัยต้องมีความอดทน และความพากเพียร

๑๐. การท างานวิจัยบางชิ้นต้องอาศัยความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว และกล้าตัดสินใจ เพราะงานวิจัยบางชิ้นอาจขัด กับความเชื่อของคนทั่วไป และประเพณี หรือวัฒนธรรมผู้วิจัยจะต้องมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว เพื่อให้การ ท าวินิจฉัยวิจัยเป็นผลส าเร็จ

จรรยาบรรณของนักวิจัย

สามารถสรุปคุณลักษณะของนักวิจัยที่ดีได้ดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติทางด้านความรู้ลึก และอารมณ์

- มีความสนใจอยากรู้อยากเห็น
- มีทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาความรู้
- มีความสุขต่องานวิจัยที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ที่มีประโยชน์
- มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- มีความกระตือรือร้นในการท างาน

๒. เป็นผู้มีความรู้

- มีความสามารถด้านการวิเคราะห์ และคัดเลือกผลงานจากเอกสารได้อย่างรวดเร็ว และเหมาะสม
- มีการท างานอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ
- มีความรอบรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

- มีความสามารถในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ และพยากรณ์ได้ดี
- มีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลได้ดี
- มีความคิดสร้างสรรค์

๓. การตัดสินใจ

- มีการตัดสินใจที่ดี
- กล้าคิด กล้าตัดสินใจ
- มีความรอบคอบ และใช้เหตุผล
- มีความเชื่อมั่นในหลักของเหตุและผล
- มีความสามารถในการประเมินฐานะ และศักยภาพของตนเอง
- มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- มีความขยัน และอดทนต่อการแสวงหาความรู้ มีจิตใจกว้าง ยอมรับค วามวิจารณ์ของผู้อื่นทั้งบวก และทางลบ
- มีความสามารถในการควบคุมตนเองให้ทำ ตามหลักการ และยุติธรรม
- มีความหวังที่จะเห็นงานวิจัยสำเร็จอย่างมีคุณภาพ
- มีความสามารถในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

การวิจัยทางดนตรี

ประเภทของการวิจัยทางศิลปะ ดนตรีจัดอยู่ในกลุ่มวิชาการสร้างสรรค์ ซึ่งแบ่งออกจากกลุ่มวิชาการสร้างสรรค์ได้เป็น ๒ ประเภท คือ

การสร้างสรรคทางวิจิตรศิลป์ (Fine Art) ใช้วิธีวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชาทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ และวรรณศิลป์

การสร้างสรรคศิลปะประยุกต์ (Applied Art) การน วิจัยทางวิทยาศาสตร์มาใช้ เช่น วิชาด้านการออกแบบ เป็นต้น

ประเภทของการวิจัยทางด้านดนตรี แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. กลุ่มวิชาทฤษฎีดนตรี (Music Theory) Music Theory, Music Composition

ใช้วิธีการบรรยายแบบประวัติศาสตร์ ซึ่งใช้ทฤษฎีดนตรี ดนตรีวิจารณ์ (Music Criticism) จิตวิทยา ดนตรี (Music Psychology) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) จุดมุ่งหมายของการวิจัยในกลุ่มวิชาทฤษฎีดนตรีนี้ เพื่อต้องการให้ทราบความจริงทางการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีของมนุษย์เท่าที่จะมีหลักฐาน ทั้งนี้มีการศึกษาสภาพทางสังคมศาสตร์ ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีนั้นๆ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้ทราบถึงที่มาของความคิดซึ่งใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งาน ทั้งนี้ต้องมีการกำหนดเงื่อนไข เช่น ช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษา และแง่มุมทางพฤติกรรมของมนุษย์ตามยุคสมัยที่มักสะท้อนอยู่ในการสร้างสรรค์งานดนตรี

ขั้นตอนการนำเสนอผลงานในลักษณะบรรยายและวิเคราะห์ข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้เงื่อนไขทางทฤษฎีดนตรีผนวกกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจของดนตรีได้ชัดเจนอย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และเป็นข้อคิดในการสร้างสรรค์ผลงานในอนาคตได้อีกด้วย

๒. กลุ่มวิชาดนตรีศึกษา (Music Education)

เป็นการศึกษาวิจัยที่ผนวกเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนทางดนตรี การจัดการหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการวิจัยผลงานทางด้านดนตรี ซึ่งสามารถใช้ระเบียบวิธีวิจัยของกลุ่มทางทฤษฎีดนตรี โดยนำเอาวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เชิงบรรยาย และเชิงทางด้านสังคมศาสตร์มาใช้ในการศึกษาได้

๓. กลุ่มวิชาการแสดงดนตรี (Music Performance)

เป็นการระเบียบวิธีวิจัยมาใช้ในการกระบวนการศึกษา เพื่อหาความหมายและคุณค่าของการแสดงดนตรี ทั้งนี้การตรวจสอบและพิสูจน์ว่าการตีความบทเพลงในการแสดงดนตรีนั้นเป็นความจริง หรือน่าเชื่อถือนั้น จะต้องเกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ซึ่งอาจได้จากการเปรียบเทียบผลงานการแสดงโดยนักดนตรีที่มีชื่อเสียง ที่ได้ทำการแสดงโดยใช้บทประพันธ์ที่คัดเลือกมาแล้วว่ามีคุณค่าทั้งด้านสุนทรียศาสตร์ สังคม และวรรณกรรมทางดนตรี โดยมีการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์

การวิจัยในกลุ่มนี้ อาจต้องใช้ความรู้ด้านดนตรีอื่นๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ทฤษฎีดนตรี การสอนดนตรี เป็นต้น เพื่อให้ผลของการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ในแง่มุมมองของการแสดงที่เกี่ยวข้องกับผู้แสดง บทประพันธ์ และผู้ฟัง

ตัวอย่าง งานวิจัยทางดนตรี

การแสดงภาพลักษณ์สตรีในบทเพลงไทยสากล : กรณีศึกษา บทเพลงที่ขับร้องโดย ธนพร แวกประยูร

ผู้วิจัย : อวิศตาทานต์ ภูมิ

สาขาสังคมวิทยาและพัฒนา คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร